

La flor de la Kantuta

Fitxa de l'obra i justificació

És un conte virtual. Està pensat amb la idea de donar a conèixer la natura de Bolívia.

Autora: (imatge, text i composició) Xeni Rodríguez

Productora Teresa Folguera

Traducció i Guia didàctica: Teresa Creus

Publicat a didacticolite.com. Barcelona, 26 de novembre / 07

ANÀLISI DELS CONTINGUTS QUE ENS OFEREIX EL CONTE.

ESTRUCTURA NARRATIVA: tradicional

- **Inici:** l'origen de la narració és la llegenda sobre la flor de la Kantuta, natural de La zona andina i molt representada en tots els símbols del país.
- **Títol:** La flor de la Kantuta. El tema principal de la narració dona el nom al conte. El personatge principal col·labora, sense voler al fet que la flor aparegui naturalment i sigui tan abundant en el país.
- **Desenvolupament:** El protagonista, portat per la seva curiositat i les ganes de recer car noves aventures, es posa davant d'una bruixa que el vol segrestar. La mare en surt a la recerca. Passa per una colla de personatges que la volen ajudar. Finalment un d'ells les transforma, a ella i la seva filla, en papallones per tal d'alleugerir el seu cansament i poder arribar a la cova on el Rumi està encantat. La seva presència desfà l'encanteri.
- **Final:** Els fets es desenvolupen de manera tal que les flors neixen miraculosament, com per art d'encantament i en són moltes i molt boniques. Els protagonistes les converteixen en un senyal d'acolliment i de benvinguda.
- **Personatges:** El nen, curiós, decidit i una mica entremaliat. Li agrada ser autònom encara que no es capaç de valorar els riscos que corre.
- **Temps narratiu:** L'acció es situa "en un temps llunyà" i es narra en passat.
- **Espai de la narració:** en un petit poblat situat prop d'un enorme llac anomenat Titicaca, (situat en Perú i Bolívia). Hi ha moltes paraules referides a l'espai.
- **Autor/a, Col·labora amb la Fundació Equilibri**
- **Editorial:** Didacticolite col·labora amb la Fundació Equilibri que treballa per a ajudar a estudiants de Bolívia a tirar endavant els estudis. En el marc d'aquesta col·laboració, s'ha publicat aquesta narració amb l'esperança que arribi a molts nens i nenes. Si som coneixedors de la manera de viure dels altres pobles, aprendrem a respectar-los.

- **Portada:** un panorama preciós sobre el llac Titicaca, espai on ens imaginem que transcorre la narració. Las flors de Kantuta com a element important.

VALORS PSICOLÒGICS DEL CONTE

Afecte de la família

Experiència a partir de diferents tipus de personatges: el dolent (la bruixa) els bons i els col·laboradors.

ASPECTES LINGÜÍSTICS (text i imatge)

NOMS: Bolívia, llegendes, flor, natura, històries, nen, , família, bosc, llenya, nits, camí, cova, llum, escales, sala, bruixota, veu, trucs, màgia, paraules, fulles, tristesa, germana, mocador,

Propis: Rumi

Animals: tucan, yagüareté (jaguar), el mico caí (mico), tortuga, peix.

VERBS: explicar, sorgir, viure, anar, agafar, fer foc, començar a caminar, trobar-se davant, acostar, arribar, veure, seguir, baixar, quedar-se a viure, ensenyar, tenir cura, donar, escoltar, acostar, desaparèixer, hi havia, esperar, pensar, col·locar, esperar, tornar, agafar,

CARACTERÍSTIQUES: moltes, fredes, brillant, molt curiós, fixament, misteriosa, molt espantat, molt trista, de color vermell i groc, verdes, gran, inútilment, dolenta, ben lligada,

EXPRESSIONS I FRASES FETES: de cop i volta, començar a plorar i plorar, treure el cap; començar a caminar i caminar;

COMPARACIONS: tant com; com més plorava mes petit es feia; tan gran que;

PARAULES REFERIDES AL TEMPS: Fa molt temps, molt d'hora, altres vegades, abans, llavors, mai mes, quan, aleshores, mentrestant, fins que,

PARAULES REFERIDES A L'ESPAI: Zona andina, llac Titicaca, davant, cova, dins la terra, enmig, en el seu lloc, a la part alta d'un arbre, al camí, a l'esquena.

ESTRUCTURES SINTÀCTIQUES REPETIDES:

-.... tu que..... has vist el meu fill?

– no, però pregunta a..... que.....

DERIVACIONS: bruixota

Competències d'expressió:

Gestual: podem gesticular quan el nen entra a la cova, la cara que posa, quan la mare el busca o l'espera....

Oral: narració, diàleg,

Escrita: petites frases que els infants poden produir.

Competències per a la comprensió.

Copsar elements significatius: Els sentiments del protagonista quan la bruixa el té agafat. Els de la mare quan l'està buscant i quan el troba.

Desenvolupar les actituds i habilitats que faciliten la comprensió; prestar atenció als detalls que permetran d'intuir què li passarà al protagonista, deduir els fets dins l'idea d'una situació màgica i completament fictícia.

PROCEDIMENTS Es poden observar en el conte o deduir, o imaginar o derivar-se'n.

Memorització: estructura repetida del conte. Bolívia és un país d'Amèrica del Sud,

Experimentació i deducció: què li passarà a en Rumi, la bruixa aconseguirà els seus propòsits? Se'n sortirà la mare de lliurar-lo?

Estimacions, anticipacions, prediccions: com deuria ser la cova? I el camí? I la bruixa?

Verificació: podem buscar imatges de bruixes per internet, La bibliografia sobre les bruixes i les caceres de bruixes no es recomanada per a l'Educació infantil i Primària. Als infants els passem la part jocosa d'una realitat terrible. Buscarem, doncs pel·lícules que coneguim, llibres que tractin el tema més àmpliament: Harry Potter o altres contes de bruixes.

Generalitzacions: flor (la Kantuta és una flor natural a La Zona andina, deu ser difícil de trobar-la a altres països)

Participació a debats: ús de la paraula, aportar idees noves, contradir les dels altres companys, argumentació, conclusions (veure les activitats proposades)

Imaginació: tot el text és imaginatiu i els prepara per continuar imaginant.

Relacions entre la realitat i la ficció: el conte parteix d'una llegenda, la ficció és clara, la bruixa, el camí misteriós i la cova il·luminada d'una part i de l'altra les personificacions dels animals que parlen i donen pistes i ajuden a la mare a més de la transformació en papallones de la mare i la filla per alleugerir-les del cansament. El que sí és cert és que les flors de Kantuta són la flor nacional a Bolívia i Perú i que les fan servir per fer garlandes que es col·loquen a les portes en senyal de benvinguda.

Relacions entre coneixements previs i actuals: Experiències amb altres narracions sobre el tema de les bruixes. Coneixements de Bolívia o d'Amèrica del Sud. Diversos tipus de conductes culturals, com es fa a cada país que coneixem per mostrar la benvinguda? (Per exemple a les festes infantils aquí es pengen globus..)

Aplicació de diversos aprenentatges (lèxic, habilitats, estratègies) en situacions noves. Camí, animals, noms de família que els infants podran descobrir que funcionen per un igual a tot arreu.

Consciència de diferents estructures lingüístiques:

textuals: diàleg, explicació científica, narració, descripció,

sintàctiques: frase, negació,

fonètiques: fonemes, sons, vocals, consonants, etc

Comprensió del sentit final de tot un text: parts de l'estructura, característiques més importants dels personatges, etc.

Descoberta de les relacions entre textos diversos: intertextos. La Rateta presumida té unes estructures narratives que podríem relacionar molt bé amb les d'aquest conte.

ACTITUDS Es poden observar en el conte o deduir, o imaginar o derivar-se'n. Dependran molt de cada conte.

Generositat: la col·laboració del protagonista amb les feines habituals de la família: va a buscar llenya.

Alegria i optimisme: quan al final la mare es retroba amb el fill

Protecció per als més petits i/o ajuda als menys capaços de fer alguna cosa: persistència de la mare per rescatar el seu fill

Assimilació de la necessitat d'acomplir els pactes, de seguir les regles acceptades: la mare ha de portar un regal al peix per tal que l'ajudi.

Fidelitat als pactes: obediència de la mare en tot el que li proposen els diferents interlocutors

Responsabilitat individual i de grup derivades de les feines posteriors a partir del conte (veure la proposta d'activitats)

Consciència de formar part d'un grup derivada de les feines posteriors a partir del conte (veure la proposta d'activitats)

METODOLOGIA DE TREBALL

Tenim en compte els aspectes citats més amunt. La proposta pretén ser adaptada als diversos nivells dels infants.

Es procurarà fer que els infants desenvolupin totes les competències que els han de ser útils com a estudiants i com a ciutadans.

PROPOSTA

OBJECTIUS a la classe de 3 i 4 anys

- a) Ser capaços d'escoltar amb atenció
- b) Identificar-se amb el protagonista i la seva situació de perdre's de la família
- c) Gaudir amb el final feliç del conte
- d) Entendre que passa en un país molt lluny del seu.

OBJECTIUS a la classe de 5 i 6 anys (a més dels anteriors)

- a) Identificar el país: Bolívia i saber situar-lo en el mapa
- b) Copsar l'estructura narrativa: parts del conte, personatges principals i secundaris
- c) Recordar els noms dels animals del conte i la seva similitud o diferència amb els que els infants coneixen. Entendre les diferències entre els països (fauna, flora, ambients)
- d) Comprendre el sentit màgic del conte i trobar les parts de ficció i de realitat.
- e) Descobrir qui parla i què diu cada personatge en els diàlegs que surten al conte. Trobar les repeticions.
- f) Saber escriure el títol i el nom dels personatges més importants
- g) Poder llegir el títol.

OBJECTIUS a la classe de 7 i més anys (a més dels anteriors)

- h) Identificar el país: Bolívia i saber situar-lo en el mapa
- i) Copsar l'estructura narrativa: parts del conte, personatges principals i secundaris
- j) Aprendre l'estructura de diàleg que es repeteix. Saber-la imitar.
- k) Saber trobar el perquè del títol.
- l) Aprendre a fer servir l'estructura de diàleg que es repeteix i ser capaç d'inventar nous personatges que la facin servir primer oralment i després per escrit.
- m) Comprendre els detalls de la narració.

ACTIVITATS A FER AMB ELS INFANTS.

Recordem que hem de seleccionar les més interessants per al nostre grup.

- 1) Explicació del conte. Amb els parvulari posarem només les imatges. Hi ha massa text per a provar de llegir-lo. Amb els de Primària cada mestre o mestra haurà de triar si passa les imatges amb text o sense. Si vol donar importància a l'expressió oral i a la comprensió de les explicacions, millor sense text. Si el que vol es llegir entre tots li caldrà passar el text. (Veure a l'apartat "Explicació del conte" les orientacions per a explicar cada imatge). Teniu la possibilitat de fer servir els **DIVERDITS** ja des del primer moment o podeu deixar-los per al final i que siguin els infants que experimentin la narració amb els petits titelles.
- 2) Parlarem dels protagonistes.
 - A) Qui és el principal. Veurem si els infants han entès que era responsable (anava a buscar llenya). Identificar-se amb ell els serà fàcil? Què fem que s'assembli al que fa ell? pot ser som curiosos com ell i també ens hauria passat el mateix? Però vivim molt d'una altra manera, no anem a buscar llenya, no hauríem passat pel camí? Anem a buscar altres coses per que ens ho demanen el pare o la mare?
 - B) I la mare? Faria la nostra mare el mateix que la del conte? Segur que els infants pensaran que sí... però...es penjaria la germaneta a l'esquena??? Com ho faria ella?
 - C) Trobaria animals per camí? Parlem de cada animal, les seves característiques
- 3) **Títol:** D'on surt aquest títol. Parlem de les característiques dels títols. Direm diferents títols dels contes de vegades són el nom d'un personatge, d'un fet important del conte, d'una paraula que es repeteix... aquí el resultat de desfer l'encanteri del protagonista. Dóna el nom al conte perquè és una flor molt bonica i a Bolívia serveix per donar la benvinguda.
- 4) **Estructura de diàleg que es repeteix.**
 - tu que..... has vist el meu fill?
 - no, però pregunta a..... que.....Farem que els infants més petits esperin l'estructura, alguna pregunta, deixar-los acabar la frase de preguntar ens serviran per copsar si s'hi han familiaritzat. Els més grans la podran repetir o escriure canviant els personatges. Farem una escenificació dels diàlegs entre la mare i els diferents animals amb els **DIVERDITS**.
- 5) **Els noms dels animals:** podem escriure els noms que surten en el conte i buscar els noms tal com els diem aquí. Observarem que alguns animals no els tenim i per tant hem agafat també la manera d'anomenar-los. Podem fer rodolins amb cada un d'ells. Podem imprimir un full amb les fotos dels animals per tal que els infants escriguin el nom a sota.
- 6) **Estructura narrativa:** podem afegir un personatge nou. Un animal nou que farà com tots els altres. Ho podem fer oralment o per escrit si els infants tenen el nivell d'ús de la llengua escrita que ho permeti.

- 7) **El final del conte:** podria ser diferent? O podríem continuar amb noves aventures que li passessin al protagonista? Què passaria a partir d'ara en aquella família? Deixem que els infants ho imaginin.
- 8) **Joc de símbols:** Donarem a cada DIVERDIT un color i forma diferents. Prendrem els acords entre tots, en una conversa. Farem un full amb els codis a fer servir. Per exemple: la mare serà un quadrat de color vermell; el nen una rodona de color taronja; etc. Per parelles els infants triaran un paisatge del conte. Situaran els símbols dels personatges i s'inventaran una situació en què participin els personatges que han triat. EDUCACIÓ ARTÍSTICA. Hem de procurar que els resultats siguin de qualitat artística, per la tria dels colors, per la perfecció del traç, etc.
- 9) **Els DIVERDITS fan una festa:** pensem que en acabar l'aventura, volen celebrar una festa. Com seria??? Per parelles els infants se la imaginem. Primer la planifiquen i després la dibuixen: Tindran els **DIVERDITS** com a models. Valorarem la capacitat de fer un dibuix fidel als acord presos en la planificació oral (o escrita) de la festa.
- 10) **Amèrica del Sud:** la trobem en el mapamundi. Situem La Zona andina i ens imaginem una cultura molt diferent de la nostra, sense tants mitjans econòmics. Què representa això per la vida de la gent? Escalfar-se amb llenya és habitual en el nostre país? Perquè? Podem parlar de qualitat de vida dels països rics i dels pobres. Estudis, vivendes, transports, alimentació, higiene, salut. El nen del conte pot ser el punt de partida.

EXPLICACIÓ DEL CONTE.

És un conte que podem treballar amb infants de diferents edats. En negreta el text del conte que més o menys hem d'explicar. (Veure "l'explicació de contes amb imatges" a www.didacticolie.com, a l'apartat "Aprofundim llegint")

Nº	TEXT
1	Portada: Els infants davant la imatge. Els deixem que suggereixin idees. Haurem de donar alguna pista i dir-los per exemple que el que veuen és un paisatge d'un país molt llunyà que es diu Bolívia. Si s'aventuren a dir que és el mar... podem dir que no i que facin més propostes. Al final els direm que és el llac Titicaca. Els farà gràcia per la repetició de fonemes i pel final semblant a la nostra paraula "caca". Podem jugar amb tots aquests elements fonètics i divertits per als infants. Si hi ha algú coneix el país o n'ha sentit parlar, podem treure la informació del final i situar-lo en el mapamundi. Ja hi veiem unes flors... anem fent pensar quina importància tindran per al conte. Si els infants saben llegir poden llegir el títol. Deixem-los que ho provin i que intueixin les relacions amb les flors que veuen. Les havien vistes mai??? També hi ha els DIVERDITS. Podem explicar als infants què són uns titelles que es fabriquen a Bolívia. Els personatges del conte estaran amb nosaltres gràcies als DIVERDITS.
2	Davant la imatge del llac els farem veure com n'és de gran. Les muntanyes que el voregen una mica nevades, ens donen idea de fred. Prop d'aquest espai hi havia un poble. A Bolívia hi ha moltes llegendes que expliquen com va sorgir aquesta flor (la del títol del conte) a la natura. Una d'aquestes històries conta que fa molt temps hi havia un nen, que es deia Rumi,

	que vivia, amb la seva família, en un poblet situat prop d'un gran llac que es diu Titicaca.
3	Mostrarem el personatge en DIVERDITS o la imatge que en tenim en el conte i direm: Tots els dies en Rumi anava al bosc a agafar llenya per a fer foc ja que les nits eren molt fredes.
4	Imatge de la cova il.luminada. Farem servir diverses entonacions per donar misteri a la narració. Un dia va sortir molt d'hora, va començar a caminar per un camí que ja havia seguit altres vegades però, de cop i volta, es va trobar davant d'una cova que abans no hi era i de la qual sortia una llum molt brillant. Com que era un nen molt curiós es va acostar de la cova tant com va poder, llavors va veure unes escales que s'endinsaven dins la terra, hi va baixar fins que va arribar a una sala enmig de la qual hi havia una bruixota que el mirava fixament i, amb una veu misteriosa, li va dir:
5	Imatge amb la cara del nen - Passa Rumi, fa molt temps que t'esperava, la teva curiositat t'ha portat fins a la meva cova. Et quedaràs a viure aquí amb mi, jo t'ensenyaré tots els trucs i encanteris com si fossis el meu fill. - Però jo vull estar amb la meva mare! –Va dir en Rumi molt espantat- si no vaig aviat a casa es posarà molt trista. - He dit que et quedaràs amb mi. Jo tindrè cura de tu i et donaré tot el que vulguis. Però.... no veuràs mai més la teva mare !!! Quan en Rumi va escoltar les paraules de la bruixota va sentir una tristesa tan gran que va començar a plorar i plorar; com més plorava mes petit es feia. Aleshores la bruixota es va acostar a ell i va veure que el nen havia desaparegut. En el seu lloc hi havia una flor de color vermell i groc amb unes fulles verdes que la cobrien.
6	Foto de la mare amb la nena a l'esquena. Mentrestant Amara, la mare de Rumi, esperava inútilment que el seu fill tornés. Cada dia treia el cap al camí per veure si el veia venir; com que no arribava va pensar que alguna cosa dolenta li havia passat i va decidir d'anar-lo a buscar. Va agafar a Sami, la germana petita d'en Rumi, i se la va col·locar a l'esquena amb un gran mocador, ben lligada.
7	Foto de la mare que camina pel camí Va començar a caminar i caminar fins que va trobar un tucan a la part alta d'un arbre i li va preguntar
8	<i>Foto del tucan</i> - Tucan, tu que voles per l'aire, has vist el meu fill? - Jo no –Li va contestar l'ocell- però pregunta a la Tortuga Teracay

	<i>que ella camina a poc a poc i veu tot el que hi ha a la seva al seu voltant.</i>
9	Podem tornar a posar la imatge de la mare que camina pel camí o passar directament a la foto que us proposem: la de la tortuga. Amara va seguir buscant fins que va trobar una Tortuga Teracay i li va dir <i>- Tortuga, tortugueta tu que vas per l'aigua i per la terra, has vist el meu fill?</i> <i>- Jo no –Va contestar la tortuga- però pregunta a la llama que, com que té molts amics, ella segurament en sabrà alguna cosa.</i>
10	Foto de la llama Amara va continuar caminant fins que va trobar una llama i li va preguntar. <i>- Llama, tu que camines i camines sense parar, has vist al meu fill?</i> <i>- No ho l'he vist, però segueix buscant, segur que el trobaràs si preguntes a un “yaguareté”, que és molt fort i vigila tots els camins.</i> Amara estava cada vegada mes cansada però no podia parar, havia de buscar el seu fill, per fi, després de molt caminar va trobar un yaguareté i li va preguntar.
11	Foto del jaguar <i>- Yaguareté amic, tu que vigiles tots els camins, has vist el meu fill?</i> <i>- Jo no ho l'he vist, però pregunta al mico- caí, ell puja als arbres i des de l'alt veu tot el que passa en el bosc.</i>
12	Foto de l'arbre i el mico en una branca - Mico-caí, tu que t'enfiles als arbres, has vist el meu fill? Necessito trobar-lo ja que si no em moriré de pena. _ No, no l'he vist! Però si vas fins al llac, hi trobaràs un peix màgic que t'ajudarà. A canvi li has de fer un regal ja que si no s'enfadarà molt i no et deixarà passar.
13	El llac i el peix Quan la mare d'en Rumi va arribar al llac va veure un peix de colors brillants que la mirava fixament, <i>- Hola Amara t'esperava, m'ha avisat el mico-caí, quin regal em portes?</i> <i>- No tinc res per a donar-te –va contestar la Amara molt trista – només et puc donar el meu barret, és l'única cosa que tinc</i>

	- D'acord, em quedaré el teu barret, a canvi us convertiré en papallona a tu i a la teva filla perquè puguis seguir buscant en Rumi.
14	Foto de les papallones Quan Amara es va mirar a l'aigua del llac va veure que ara, ella i la seva filla Sami eren dues papallones de colors molt vius. Com que ja no estava cansada, totes dues se'n van anar volant fins que van trobar una cova lluminosa amb una flor al mig.
15	La papallona damunt la flor Es van posar suaument damunt la flor que, al moment, es va convertir en Rumi i les papallones van tornar a ser Amara i Sami. Rumi, la seva mare i la seva germana es van fondre en una forta abraçada.
16	Foto de la bruixa Quan la bruixota els va veure tots tres junts, es va espantar tant que va sortir volant damunt la seva escombra i mai més no la van tornar veure pel poblat.
17	Fotos de les flors. Que els nens diguin el que veuen, com són... En sortir de la cova van observar, amb gran sorpresa, que el camí estava cobert de flors de color vermell i groc amb fulles verdes. Eren "kantutes"!!! .
18	Garlanda i porta Rumi amb la seva mare i la seva germana Sami, de retorn a casa seva, van agafar flors de kantuta, en van teixir una garlanda que van posar en la porta de l'entrada, com símbol d'hospitalitat i benvinguda a tots els seus amics i als animals del bosc que els havien ajudat

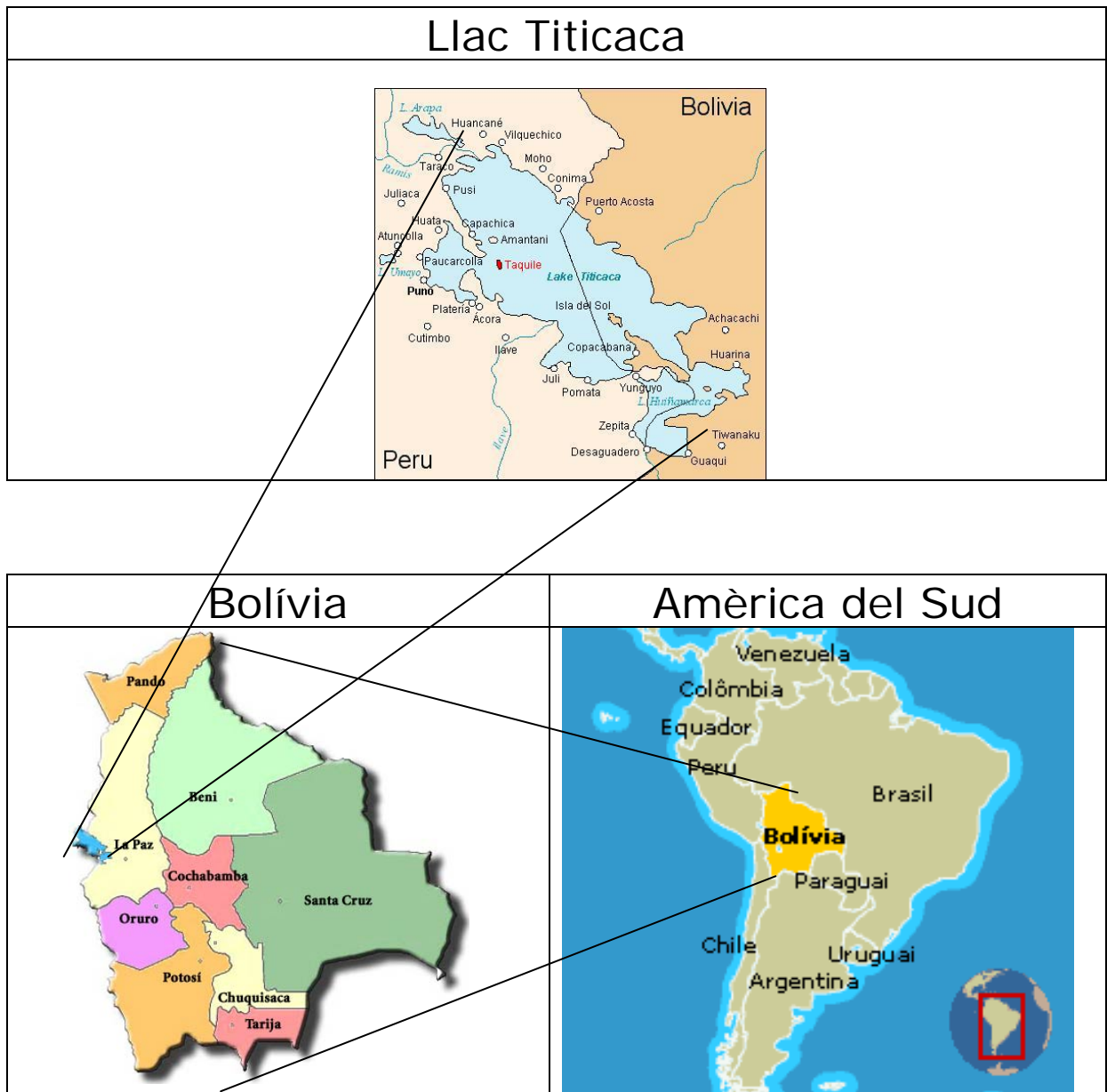
Informació addicional

Bolívia: País situat a Amèrica del Sud

Llac Titicaca

Llac navegable molt gran situat en la frontera entre Perú i Bolívia. Té una superfície d'uns 9.000 quilòmetres quadrats (la província de Barcelona té 7.500). S'estima que la seva profunditat màxima és d'uns 460 metres. Les civilitzacions antigues creien que era un llac sagrat.

Informació en: <http://es.wikipedia.org/wiki/Titicaca>

Kantuta:

És un arbust que amida entre els 2 i 3 metres d'alt.. Les seves flors de colors molt cridaners, generalment blanc, groc, rosat i vermell intens no tenen olor, creix de manera silvestre o conreada principalment en les zones *andines de Bolívia i Perú.

Informació en: http://es.wikipedia.org/wiki/Cantua_buxifolia

Tucà

La característica més cridanera d'aquest ocell és el seu enorme bec. Els *tucans amiden entre 18 i 63 cm.

S'alimenta de fruits, insectes i altres preses com petites sargantanes, i colomins i ous d'altres aus. Fan els seus nius en els buits dels arbres on viuen. Els *tucans no són aus migratòries, no es desplacen amb el canvi d'estació. Sol viure en parelles o en petits esbarts.

Informació en: <http://es.wikipedia.org/wiki/Ramphastidae>

Tortuga Teracay

La Tortuga de Riu de Pintes Grogues o Tortuga *Teracay és *semiacuatica.

Aquesta espècie és natural d'Amèrica del Sud. Habita en els llacs, llacunes, pantans, camps inundats i rius en les selves a poca elevació. Passa la major part del temps en l'aigua. Surt a prendre el sol sobre els troncs i ribes, i a posar els ous.

S'alimenten principalment de plantes (plantes aquàtiques, fulles, llavors, fruites, arrels). Complementen la seva dieta amb peixos i invertebrats (insectes, aranyes, crustacis).

Informació en:

<http://www.damisela.com/zoo/rep/tortugas/pleuro/pelo/unifilis/index.htm>

Llama

És un gran *camèlid (família dels camells) originari dels Andes d'Amèrica del Sud, particularment d'Argentina, Bolívia, Xile i Perú.

El terme llama s'utilitza de vegades més àmpliament, per a indicar qualsevol dels quatre animals sud-americans properament emparentats, pertanyents a la família *Camelidae: la llama, la *vicunya, la *alpaca i el *guanac.

La diferència principal entre les llames i els camells és que els camells tenen un gep i les llames no. La llama (Llepi *glama) és un animal domèstic, s'utilitza com animal de càrrega. Té una altura d'un metre i vint centímetres, contats des de la creu.

Existeixen diferents races de llames. El color i llarg del seu pèl és variable, depenent de la raça a la qual pertanyen. El diàmetre de la fibra oscil·la entre 20 i 80 *micròmetres, depenent si són productores de fibres o de càrrega

Informació en: <http://es.wikipedia.org/wiki/Llama>

El yagareté

És el *felí més *corpulent d'Amèrica. És un animal molt adaptable a distints mitjos i temperatures. El *yagareté és un animal solitari. Viu solament i delimita el seu territori marcant els arbres amb les urpes.

Originalment habitava tota *Amèrica del Sud però actualment la seva distribució s'ha reduït notablement. En aquestes zones rep diferents denominacions com *jaguar, *yagareté, *jaguar, *nahuel, *otorongo, unça i fins i tot *ocelot o tigre, però la primera és la més comuna.

Informació en: http://es.wikipedia.org/wiki/Panthera_onca

Lapacho

És un arbre del sud de [*Sudamèrica](#). En [Argentina](#), Paraguai, Perú, Brasil i Bolívia creix en forma natural i els seus exemplars poden arribar a amidar 45 metres d'alt amb troncs de gairebé dos metres de diàmetre i grans flors de color [*púrpura](#).

Els [*guaranís](#) i altres grups indígenes de la regió utilitzaven la seva fusta per

a fer utensilis. Els indis ho prenen en [*infusió](#) per a tractar diferents malalties.

En l'actualitat, la fusta del [*lapacho](#) també és molt valorada per la seva gran qualitat, també és utilitzat com planta [*medicinal](#)

En alguns països europeus estan estudiant les seves propietats contra el càncer i la SIDA

Informació en: <http://es.wikipedia.org/wiki/Tajibo>

Mico caí

De llarga cua i expressiu rostre, inquiet, curiós, el mico caí és popularment el més conegut dels micos que habiten en tota [*Amèrica del Sud](#); és a més el més utilitzat com mascota -és molt fàcil de domesticar- i en un temps va ser habitual participant d'espectacles rondaires com acompanyants de músics ambulants.

S'alimenta de vegetals com fulles, fruits i llavors -a més de blat de moro, cafè i fruiters de cultiu- i animals com colomins i ous d'aus, granotes, sargantanes, caragols, insectes i aranyes que troba en els buits dels arbres i les branques podrides. El mico caí és un animal molt actiu, inquiet, curiós i molt hàbil manualment

Informació en: <http://www.ambiente-ecologico.com/revist26/cai26.htm>

Significat dels noms quechuas

Rumi	Pedra, roca
Amara	Sabia, fort, incorruptible
Sami	Afortunada, venturosa